

N:o 32.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 28 mars 1904.

— — — — Andra Kammaren den 28 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående anslag till upprätthållande af verksamheten vid folksanatorierna.

(Statsutskottets utlåtande n:o 7, punkten 20.)

Till Konungen.

Uti två särskilda inom Riksdagen väckta motioner har sammanstämmande föreslagits, att Riksdagen till upprätthållande af verksamheten vid de genom medel ur konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade s. k. folksanatorierna ville under de närmare villkor, som kunde blifva bestämda, för år 1905 bevilja ett belopp af 400,000 kronor, hvaraf hälften eller 200,000 kronor borde få af tillgängliga medel förskjutas under innevarande år.

Till stöd för berörda framställning hafva motionärerna anført följande.

»Det är nogsamnt bekant, i hvilken oroväckande stor omfattning lungtuberkulosen hemsöker vårt land. Mer än 12,000 personer lära årligen borttryckas af dess härjningar. Enligt förefintlig statistik af år 1902

vore af i rikets samtliga städer inträffade 15,958 dödsfall icke mindre än 3,317 orsakade af tuberkulos — det vill säga hvart femte dödsfall — och antagas kan, att för hela riket hvart sjunde dödsfall förorsakas af lungdot.

Med varmhjärtadt intresse för den af denna sjukdom särskildt hemsökta delen af vårt lands befolkning anslog Konungen den till hans jubileum år 1897 från Sveriges folk insamlade jubileumsgåfvan till inrättande af så kallade folksanatorier med ändamål att mottaga och vårda lungsjuka, företrädesvis bland landets ekonomiskt mindre lyckligt lottade befolkning.

För tillgodogörande af behovet därutinnan inom landets olika delar upprättades, tack vare medverkan äfven från Riksdagens sida, tre sanatorier, Hålahult, Hessleby och Österåsen.

Dessa sanatorier, hvilkas uppförande beräknades kosta kronor 1,440,000, kräfde i verkligheten en kostnad af 1,998,356 kr. 53 öre.

Årliga underhållskostnaden, som förslagsvis upptogs till kr. 219,000, uppgick i verkligheten år 1902 till kronor 308,757 och beräknades för år 1903 till kronor 315,552.

För innevarande år hafva sanatoriestyrelserna inkommit med förslag till utgiftskostnader, slutande på en utgiftssumma af kr. 347,770: 32, hvori dock icke ingår något belopp för afskrifningar.

Öfverstyrelsen för jubileumsfonden, som utgöres af förste hofmarskalken Printzsköld, generaldirektör Linroth, öfverläkaren doktor Warfvinge, bankofullmäktigen Olof Jonsson samt arkitekten Carl Möller, angifver såsom orsaker till stegringen i de beräknade utgifterna: drygare arbetskostnader, större erforderlig personal vid sanatorievården, ökade aflöningar och högre utspisningskostnader.

Dessa senare beräknades till 2 kronor om dagen för person, men utgjorde år 1902 vid Hålahult kronor 2: 23, vid Hessleby kronor 3: 19 och vid Österåsen kronor 3: 48.

Den behållna sanatoriefonden, som beräknades komma att utgöra kronor 1,800,000, och med hvars afkastning underhållskostnaderna skolat bestridas, minskades sålunda redan från början genom byggnadskostnadens stegring med högst afsevärdt belopp och utgjorde enligt revisorerernas berättelse för år 1902 endast kronor 1,080,000.

Till följd af att kostnaderna på olika sätt ökats och inkomsterna minskats, har sanatoriernas förvaltning för år 1902 faktiskt medfört en brist af kronor 168,935: 78. För år 1903 beräknas bristen blifva kronor 180,000.

Enär denna brist, som sålunda visar tendens att ökas för hvarje år, måste täckas ur den behållna kapitaltillgången, kommer, såsom öfverstyrelsen framhåller, inom få år hela det räntebärande kapitalet att vara förbrukadt och i följd däraf det ekonomiska underlaget för upprätthållandet af sanatoriernas välsignelsebringande verksamhet att saknas.

Då sanatorierna hufvudsakligast äro afsedda att erbjuda de fattiga och mindre bemedlade sin hjälp i striden mot lungsoten, har öfverstyrelsen ej ansett sig kunna föreslå höjandet af sjukvårdsafgifterna, som utgå för dessa klasser med respektive 50 öre och kronor 1: 25 om dagen utan har därför hemställt till hufvudmännen om inrättande af ett penningelotteri till jubileumsfondens förstärkande, hvilken hemställan vid sammanträde sistlidne december månad af majoriteten bland de då tillstädesvarande biträdts.

Emellertid torde det på goda skäl kunna ifrågasättas, huruvida den sålunda anvisade utvägen för åstadkommande af medel till fortsättning af sanatoriernas verksamhet är den man bort välja.

Hvilken åsikt man än må hysa i fråga om lämpligheten eller olämpligheten af penningelottierers inrättande i vårt land, torde man dock kunna vara ense därom, att inrättande af ett dylikt lotteri icke är en tilltalande form att bereda medel till upprätthållande af en fond, tillkommen såsom en gård af svenska folkets tillgifvenhet för sin konung och använd uteslutande i människokärlekens tjänst. Åt ett lotteri, som skulle fylla det därmed afsedda ändamålet, måste för öfrigt gifvas dimensioner, som i och för sig synas ägnade att framkalla betänkligheter; bättre och värdigare har det synts oss vara att i en fråga sådan som denna vädja till folkrepresentationen. Striden mot tuberkulosen är en nationell lifsfråga, där det gäller att söka rädda tusenden människolif och tusenden hem från lidande och nöd. Denna sjukdoms bekämpande är en strid icke blott för de däraf hemsökta utan för hela folket; de åtgärder, som afse att hjälpa de sjuka, komma också alla andra till godo; det är icke endast hänsyn till lidande människor utan till hela folkets framtid, som gör vidtagande af dylika åtgärder till en samhällsplikt.

Såsom förut framhållits har ej afkastningen af jubileumsfondens kontanta tillgångar förslagit till täckande af sanatoriernas drift- och underhållskostnader under åren 1902 och 1903. Tack vare offervillighet af enskilde lärar emellertid säker utsikt finnas att den vid 1903 års slut uppkomna bristen å sanatoriernas stat skall blifva betäckt, och det er-

fordras därför allenast att från och med innevarande års ingång åstadkomma jämvikt mellan utgifter och inkomster.

På sätt bilagda promemoria från öfverstyrelsen utvisar, kräver underhållskostnaden för sanatorierna ett årligt belopp af kronor 200,000 utöfver afkastningen af fondens räntebärande tillgångar, hvadan alltså för åren 1904 och 1905 skall därutöfver erfordras ett belopp af 400,000 kronor, hvars anvisande af Riksdagen denna motion afser.

Ifrågavarande belopp, hvaraf hälften torde få anvisas att utgå under innevarande år, bör lämpligen användas till bestridande af oundgängliga utgifter: såsom utspisningskostnaden inom de lägsta betalningsklasserna och aflöningar, i den mån anslaget därtill förslår till sanatoriernas läkare och öfrig personal; och bör jämväl användningen af de anslagna medlen vara underkastad samma granskning, som gäller i fråga om användningen af andra statens medel.

Dessutom torde kunna ifrågasättas, huruvida icke för ytterligare kontroll öfver sanatoriernas verksamhet en ledamot i öfverstyrelsen borde af Kungl. Maj:t förordnas.

Slutligen bör, enligt vårt förmenande, det villkor fogas vid anslagets beviljande, att icke något lotteri till förmån för sanatoriernas verksamhet anordnas.»

Riksdagen, som finner motionärernas förslag synnerligen behjärtansvärdt, har ansett detsamma vara förtjänt af bifall.

Den i motionerna lämnade utredningen gifver emellertid vid handen, att särskilda åtgärder, utöfver hvad i motionerna föreslås, äro af nöden för att på ett mera varaktigt sätt i ekonomiskt afseende betrygga sanatoriernas verksamhet; och har Riksdagen i anledning häraf velat uttala önskvärdheten af, att alla de åtgärder, som kunna bidra till åstadkommande af jämvikt mellan inkomster och utgifter, komme att med ledning af nu vunna erfarenheter vidtagas, i den mån detta utan skada för sanatoriernas verksamhet kan ske.

Med afseende å kontrollen öfver sanatoriernas förvaltning synes det Riksdagen lämpligt, att en ledamot i öfverstyrelsen af Eders Kungl. Maj:t förordnas.

Det af motionärerna föreslagna villkoret, att något lotteri för sanatorierna icke anordnas, anser sig Riksdagen böra godkänna.

Under återopande af hvad sålunda blifvit anfördt får Riksdagen anmäla,

att Riksdagen i anledning af förevarande motioner till upprätt-

hållande af verksamheten vid de genom medel ur konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade så kallade folksanatorierna, under villkor att något lotteri till förmån för sanatoriernas verksamhet icke anordnas, för år 1905 anvisat ett belopp af 400,000 kronor, hvaraf hälften eller 200,000 kronor må af tillgängliga medel förskjutas under innevarande år; skolande för anslaget användning gälla de ytterligare bestämmelser, som må blifva af Eders Kungl. Maj:t fastställda.

Stockholm den 23 mars 1904.

Med undersåtlig vördnad.
